

JOGÉRTELMEZÉS A BIZTOSÍTÁSI PIACON AZ UNIÓS JOGSZABÁLYOK ÉRTELMEZÉSE AZ ELŐZETES DÖN- TÉSHOZATALI ELJÁRÁSOK SORÁN

dr. Zavodnyik József (Igazságügyi Minisztérium) zavodnyikj@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÓ

Ha egy tagállam bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során felmerült értelmezési kérdés megválaszolása szükségesnek mutatkozik a bíróság döntésének meghozatalához, akkor a nemzeti bíróság kérheti az Európai Bíróságot, hogy hozzon döntést az adott kérdésben. A tanulmány áttekinti azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe véve értelmezi az Európai Bíróság az uniós jogszabályokat, e szempontokkal kapcsolatban elsősorban a biztosítási piacot érintő példákat ismertetve.

SUMMARY

Where such a question is raised before any court or tribunal of a Member State, that court or tribunal may, if it considers that a decision on the question is necessary to enable it to give a judgment, request the Court of Justice of the European Union to give a ruling thereon. The study reviews the particularities considered by the Court of Justice of the European Union when interpreting European Union law, in particular, focusing on the instances concerning the insurance market.

Kulcsszavak: Európai Bíróság, előzetes döntéshozatal

JEL: K40

Key words: EC Court of Justice, preliminary ruling

JEL: K40

DOI: 10.18530/BK.2015.4.28

<http://dx.doi.org/1018530/BK.2015.4.28>

Az előzetes döntéshozatali eljárás az uniós jog olyan intézménye, amelynek jelentős a nemzeti joggyakorlatra gyakorolt hatása, köszönhetően annak, hogy az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletei értelmezik a közösségi jog rendelkezéseit. Értelemszerűen a „közösségi hűség elve” is megköveteli a tagállamok bíróságaitól, hogy a közösségi jogszabályokat a Bíróság vonatkozó joggyakorlata alapján értelmezzék és alkalmazzák.¹ Az előzetes döntéshozatal intézménye így túlmutat az adott nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügy keretein, hiszen alkalmas arra, hogy a tagállamok ítélkezési gyakorlatát, illetve az adott uniós jogi rendelkezés, valamint az uniós rendelkezést a nemzeti jogba átültető nemzeti jog alkalmazásának irányát meghatározza. Mindemellett a Bíróság értelmezése a jogalkotásra is hatással bír, hiszen a tagállamok belső jogszabályait teljes harmonizáció hiányában is az uniós jog tiszteletben tartásával kötelesek kialakítani.²

Az alábbiakban rövid áttekintés keretében vázoljuk fel azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe véve értelmezi a Bíróság az uniós jogszabályok egyes rendelkezéseit, ezen szempontok kapcsán elsősorban a biztosítási piaccal összefüggésben az elmúlt években hozott ítéletek kínálta példákat ismertetve.

Az előzetes döntéshozatal

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikke értelmében a Bíróság hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára az uniós jogszabályok értelmezése vonatkozásában. Ha egy tagállam bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során felmerült értelmezési kérdés megválaszolása szükségesnek mutatkozik a bíróság döntésének meghozatalához, akkor a nemzeti bíróság kérheti a Bíróságot, hogy hozzon döntést az adott kérdésben. Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Az EUMSZ tehát felhatalmazza (meghatározott körben kötelezi) a nemzeti bíróságokat arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesszenek elő akkor, amikor e bíróság akár hivatalból, akár a felek indítványa alapján megállapítja, hogy a jogvita érdeme az EUMSZ 267. cikkében felsorolt kérdések valamelyikére vonatkozik. Ebből következően a nemzeti bíróságok a lehető legszélesebb lehetőséggel rendelkeznek arra, hogy a Bírósághoz forduljanak, ha azt állapítják meg, hogy az előttük folyamatban lévő ügyben a közösségi jog valamely rendelkezésének értelmezésére vonatkozó, a Bíróság döntését igénylő kérdés merül fel.³

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel kapcsolatban a Bíróság feladata, hogy elősegítse az uniós jogi rendelkezések tiszteletben tartását.⁴ Az uniós jog fejlődésében kulcsszerepet játszó Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás elsődleges célja, hogy az uniós jogot minden tagállam bírósága egységesen értelmezzék és alkalmazzák annak érdekében, hogy ezáltal az gyakorlatilag is közös jog maradjon, és a jogbizonytalanságok megszűnjenek.⁵

A magyar bíróságok előtt is nyitva áll az előzetes döntéshozatal intézménye igénybevételének lehetősége, amellyel az elmúlt időszakban számos alkalommal éltek is.⁶ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 155/A. §-ának (1) bekezdése alapján a magyar bíróság a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását az EUMSZ-ben foglalt szabályok szerint kezdeményezheti. A (2) bekezdés értelmében a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezéséről a magyar bíróság végzéssel határoz, egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti. A magyar bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely a Bíróság előzetes döntését igényli, valamint – a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat. Kiemelendő, hogy a per során a felek indítványozhatják előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, azonban ehhez az indítványhoz az eljáró bíróság nincs kötve, dönthet az eljárás kezdeményezéséről, de el is utasíthatja az indítványt.

A Bíróság feladata, hogy elősegítse az uniós jogi rendelkezések tiszteletben tartását.

A Bíróság előzetes döntéshozatali eljárások során hozott döntéseinek jelentőségét növeli, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az uniós jogi rendelkezésekre vonatkozó, előzetes döntéshozatal iránti kérelmekről való döntésre olyan helyzetekben is, amikor az alapeljárás tárgyát képező tények nem tartoznak ugyan az uniós jog hatálya alá, ám amelyekben a szóban forgó rendelkezéseket a nemzeti jog alkalmazandóvá teszi, amely jog a tisztán belső helyzetekre adott megoldásaira nézve az uniós jog által nyújtott megoldásokhoz igazodott. Ilyen esetben ugyanis egyértelmű uniós érdek, hogy a jövőbeli eltérő értelmezések megakadályozása érdekében egységesen értelmezzék az uniós jogból vett rendelkezéseket vagy fogalmakat, függetlenül attól, hogy milyen körülmények között alkalmazzák őket.⁷

Mint jeleztük, a Bíróság értelmezése a jogalkotársra is befolyást gyakorol, tekintettel arra, hogy a tagállamok belső jogszabályait teljes harmonizáció hiányában is az uniós jog tiszteletben tartásával kötelesek kialakítani. Ezzel összefüggésben kiemelendő egyrészt az uniós szabályozás tényleges érvényesülésének elve, másrészt az uniós jog egységes alkalmazásának a követelménye.

A tagállamok az uniós jog tiszteletben tartása mellett kötelesek gyakorolni meglévő szabályozási hatásköreiket, egyebek között szem előtt tartva, hogy a jogalanyok uniós jogból származó jogainak gyakorlását nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé.⁸ Ez például azt eredményezi, hogy ugyan az uniós jog jelenlegi állapotában a tagállamok főszabály szerint szabadon meghatározhatják polgári jogi felelősségre vonatkozó rendszereik keretében különösen a gépjárművek által okozott megtérítendő károkat, e károk megtérítésének terjedelmét és a kártérítésre jogosult személyek körét, azonban a gépjárműbalesetekből eredő károk megtérítésére vonatkozó nemzeti rendelkezések nem akadályozhatják kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási irányelvek hatékony érvényesülését.⁹

A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának

meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést az egész Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve nemcsak annak kifejezéseit, hanem szöveggörnyezetét, illetve annak a szabályozásnak a céljait, amelynek az a részét képezi.¹⁰

A C-166/11. sz. González Alonso ügyben a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság arra keresett választ, hogy az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 1985. december 20-i 85/577/EGK irányelv 3. cikke (2) bekezdésének d) pontjával¹¹ összhangban az irányelv hatálya alá tartozik-e az olyan, üzlethelyiségen kívül kötött szerződés, amely havonta esedékes, különböző arányok szerint állandó vagy változó hozamú befektetésekre, illetve a szerződő társaság pénzügyi befektetési termékeibe befektetendő biztosítási díj megfizetéséért cserébe életbiztosítást kínál. A 85/577/EGK irányelv ugyanis a biztosítási szerződéseket kizárta a hatálya alól, így értelemszerűen nagy jelentőséggel bírt, hogy a jogvitában érintett jogügylet biztosítási szerződésnek minősül-e vagy sem, s ekként a kivételi szabály folytán kívül esik-e az irányelv szabályozási körén. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 85/577/EGK irányelv nem tartalmazza a biztosítási szerződés fogalmának meghatározását, továbbá e tekintetben nem utal kifejezetten a tagállamok jogára sem. Így, amint az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből, valamint az egyenlőség elvéből következik, a „biztosítási szerződés” kifejezés hatályát az egész Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve az irányelv összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját. Az ún. „unit-linked” vagy „befektetési egységekhez kötött” szerződések gyakoriak a biztosítási jogban, így a Bíróság szerint az uniós jogalkotó úgy tekintette, hogy az ilyen típusú szerződés az életbiztosítási ágazatba tartozik, amint az kifejezetten kitűnik a 2002/83/EK életbiztosítási irányelv 2. cikke (1) bekezdésének a) pontjával összefüggésben értelmezett I. mellékletének III. pontjából. Egyébként a befektetési egységekhez kötött szerződéseket a 79/267/EGK irányelv (első életbiztosítási irányelv) 1. cikke 1. pontja a) pontjával, valamint melléklete III. pontjával összhangban már a 85/577/EGK irányelv hatálybalépését megelőzően az életbiztosítási ágazatba tartozónak tekintették. Az uniós jogalkotó a 85/577/EGK irányelv elfogadásakor ugyanakkor nem szűkítette a „biztosítási szerződés” fogalmát olyan értelemben, hogy abba ne tartoznának bele a befektetési egységekhez kötött biztosítások. Ilyen körülmények között és ezzel ellentétes rendelkezések hiányában a Bíróság megállapította, hogy amikor a 85/577/EGK irányelvet elfogadta, és annak hatálya alól kizárta a biztosítási szerződéseket, az uniós jogalkotó a befektetési egységekhez kötött biztosítási szerződéseket biztosítási szerződéseknek tekintette. Következésképpen az olyan, üzlethelyiségen kívül kötött szerződés, amely havonta esedékes, különböző arányok szerint állandó vagy változó hozamú befektetésekre, illetve a szerződő társaság pénzügyi befektetési termékeibe befektetendő biztosítási díj megfizetéséért cserébe életbiztosítást kínál, a 85/577/EGK tanácsi irányelv 3. cikke (2) bekezdésének d) pontjával összhangban, nem tartozik ezen irányelv hatálya alá.¹²

A Bíróság által értelmezett uniós jogszabály hatályon kívül helyezését követően is irányadók lehetnek a Bíróság megállapításai, különösen abban az esetben, ha a hatályon

kívül helyezett jogszabály rendelkezései átkerülnek egy másik jogszabályba. A Bíróság erre figyelemmel emelte ki, hogy a 2002/83/EK életbiztosítási irányelv 36. cikke (3) bekezdésének értelmezése kapcsán figyelembe veendő a C-51/13. számú ügyben hozott, a 2002/83/EK irányelv által hatályon kívül helyezett 92/96/EGK irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv) rendelkezéseit értelmező ítélet, amely a biztosítót terhelő tájékoztatási kötelezettség kapcsán rámutatott, hogy az irányelvben foglaltakon túl, további információkra vonatkozóan csak annyiban lehet tájékoztatási kötelezettséget előírni, amennyiben azok szükségesek a biztosított tájékoztatására vonatkozó célkitűzés megvalósításához, és a kért információk kellően pontosak és világosak e célkitűzés eléréséhez, különösképpen ahhoz, hogy a biztosítók számára garantálják a megfelelő szintű jogbiztonságot. Ha a kért információ elnagyolt és általános, az nem tekinthető az irányelv 36. cikke (3) bekezdésének értelmében vett „szükséges információnak”.¹³

A jogszabályi rendelkezés értelmezése

A valamely uniós jogszabály rendelkezésével összefüggésben felmerülő kérdéssel szembeálló nemzeti bíróság kérelme alapján eljáró Bíróság a rendelkezés értelmezése során akkor van a legegyszerűbb helyzetben, ha elegendő az adott rendelkezés figyelembevétele, mivel az világos, egyértelmű iránymutatást nyújt tartalmát illetően.

Ezzel összefüggésben példaként említhető a C-577/11. számú DKV Belgium ügy, amikor a nemzeti bíróság feltette a kérdést: úgy kell-e értelmezni egyrészt a 92/49/EGK irányelv (harmadik nem-életbiztosítási irányelv) 29. cikkét, 39. cikkének (2) és (3) bekezdését, valamint a 73/239/EGK irányelv (első nem-életbiztosítási irányelv) 8. cikkének (3) bekezdését, másrészt az EUMSZ 49. és 56. cikkét, hogy azok tiltják, hogy a tagállamok a szakmai tevékenységhez nem kötött egészségbiztosítási szerződések esetében olyan rendelkezéseket írjanak elő, amelyek alapján a biztosítási díjat, az önrészt és az ellátást a biztosítási díj éves időpontjában kizárólag a következő tényezők alapján lehet kiigazítani: (i) a fogyasztói árindex alapján; (ii) a magán-egészségbiztosítási szerződések által fedezett szolgáltatások költségeinek [egészségügyi indexe] alapján, amennyiben ezen [index] alakulásának mértéke meghaladja a fogyasztói árindexét; (iii) a biztosítótársaságok felügyeletét ellátó közigazgatási hatóság által az érintett biztosítótársaság kérelmére megadott engedély alapján, ha a hatóság megállapítja, hogy a díj alkalmazása – az előző bekezdésekben szabályozott indexek alapján számított kiigazítások ellenére – a vállalkozás számára veszteséghez vezet vagy vezethet, és ezért engedélyezi, hogy a vállalkozás intézkedéseket tegyen a díjak kiegyenlítése érdekében, amelyek kiterjedhetnek a fedezeti feltételek kiigazítására is?

A Bíróság kiemelte, a 92/49/EGK irányelv (harmadik nem-életbiztosítási irányelv) 29. cikke, 39. cikkének (2) és (3) bekezdése, valamint a 73/239/EGK irányelv (első nem-életbiztosítási irányelv) 8. cikkének (3) bekezdése tiltja, hogy a tagállam valamely biztosítóintézet által a tagállam területén a biztosítottak számára ajánlott díjak tekintetében előzetes jóváhagyatási vagy rendszeres tájékoztatási kötelezettséget írjon elő. Az uniós jogalkotó ezzel a díjszabás

szabadságának elvét kívánta garantálni az életbiztosítás körén kívül eső biztosítások területén. Mindazonáltal a Bíróság szerint az európai uniós jogalkotó egyértelműen kinyilvánított ez irányú akarata hiányában nem vélemezhető az életbiztosítás körén kívül eső biztosításokra vonatkozó díjszabás területének teljes harmonizációja, amely kizárná a díjtáblák befolyásolására alkalmas nemzeti intézkedéseket. Erre figyelemmel a Bíróság megállapította, hogy a 92/49/EGK irányelv (harmadik nem-életbiztosítási irányelv) 29. cikkét, 39. cikke (2) és (3) bekezdését, valamint a 73/239/EGK irányelv (első nem-életbiztosítási irányelv) 8. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azok nem tiltják, hogy a tagállamok a szakmai tevékenységhez nem kötött egészségbiztosítási szerződések esetében olyan rendelkezéseket írjanak elő, amelyek alapján a biztosítási díjat, az önrészt és az ellátást a biztosítási díj éves időpontjában kizárólag fenti három [i)-iii] jelölésű] tényező alapján lehet kiigazítani.¹⁴

Egyes esetekben ugyanakkor már magának a jogszabálynak a tárgya is kérdéses lehet, amelynek meghatározására szükség esetén külön kitér a Bíróság.

Tagállamok belső jogszabályaikat teljes harmonizáció hiányában is az uniós jog tiszteletben tartásával kötelesek kialakítani.

A Bíróság a C-22/12. sz. Haasová ügyben emlékeztetett rá, hogy a harmadik feleknek okozott kárt fedező gépjármű-felelősségbiztosítási kötelezettség eltér a károknak a biztosított polgári jogi felelőssége alapján történő megtérítésének mértékétől, amíg ugyanis az előbbi az uniós szabályozás határozza meg és garantálja, addig az utóbbit alapvetően a nemzeti jog szabályozza. A 72/166/EGK irányelv (első gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) és a 84/5/EGK irányelv (második gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) tárgyából és szövegéből az következik, hogy ezek nem a tagállamok polgári jogi felelősségre vonatkozó rendszereinek harmonizálására irányulnak, és hogy az uniós jog jelenlegi állapotában a tagállamok továbbra is szabadon meghatározhatják a gépjárműbalesetekből eredő károkat alkalmazandó polgári jogi felelősségre vonatkozó rendszert.¹⁵

A 87/344/EGK irányelv (jogvédelmi biztosítási irányelv) 4. cikke (1) bekezdésének¹⁶ értelmezése kapcsán a Bíróság aláhúzta, hogy a bekezdés a jogi képviselő szabad megválasztását teszi lehetővé, általános hatályú és kötelező jellegű, és nem fogadható el olyan értelmezés, amely ezt a szabadságot arra korlátozza, hogy csak olyan ügyvéd választható, aki az első fokozott illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkezik irodával, illetve kötelezi magát, hogy költségeit-díjait úgy számlázza, mint egy ilyen ügyvéd. Az irányelvnek ugyanakkor nem célja a tagállamok jogvédelmi biztosítási szerződéseinek teljes harmonizálása, ily módon az uniós jog jelenlegi állapotában szabadon meghatározhatják az említett szerződésekre alkalmazandó szabályokat, feltéve, hogy ez az uniós jog és különösen a 87/344/EGK irányelv 4. cikkének tiszteletben tartásával történik. A képviselő eljárásához kapcsolódó költségek terjedelmének a nemzeti bíróság előtti alapügyben szereplő kérdése így nem alkotta tárgyát az ezen irányelv által rögzített szabályozásnak, ugyanis sem ennek rendelkezései, sem preambulumbekendései nem támasztják alá azt a megállapítást, hogy

a szóban forgó irányelv szabályozná azon összeg meghatározását, amelyet a jogvédelem biztosítója köteles megtéríteni a biztosított képviselével megbízott személy által teljesített kiadások fedezeteként.¹⁷

Az esetek többségében a Bíróság általi értelmezés többoldalú megközelítést igényel. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak kifejezéseit, hanem szöveggörnyezetét, valamint annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi.¹⁸ Ennek megfelelően a nyelvtani értelmezés¹⁹ mellett egy adott rendelkezés történeti és teleologikus értelmezése is szerepet játszhat,²⁰ illetve figyelembe veendő a jogszabály belső összefüggései,²¹ valamint a jogszabály megalkotása során született dokumentumok, megfogalmazott álláspontok.²²

Az esetek többségében a Bíróság általi értelmezés többoldalú megközelítést igényel.

A rendelkezés és a preambulumbekzdés együttes olvasata

Az egyes rendelkezések értelmezése során kiemelkedő jelentőséggel bírnak a rendelkezések indokolását tartalmazó preambulumbekzdések. A Bíróság számos esetben az adott rendelkezés és az azzal kapcsolatos preambulumbekzdés együttes olvasatából indult ki az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben megfogalmazott kérdés megválaszolásakor.

Erre került sor a C-442/12. számú Sneller ügyben, amelynek kapcsán a Bíróság hangsúlyozta, mind a 87/344/EGK irányelv (jogvédelmi biztosítási irányelv) tizenegyedik preambulumbekzdéséből,²³ mind 4. cikkének (1) bekezdéséből²⁴ egyaránt az következik, hogy a jogvédelmi biztosítási fedezettel rendelkező személy érdeke azt jelenti, hogy a biztosított személynek bármely közigazgatási vagy bírósági eljárás keretében jogosultnak kell lennie szabadon ügyvédet vagy a nemzeti jog szerint megfelelő szakképesítéssel rendelkező egyéb személyt választani, ugyanis a 87/344/EGK irányelv 4. cikke (1) bekezdése a) pontjának és tizenegyedik preambulumbekzdésének együttes olvasatából az következik, hogy az ügyvédnek a biztosított személy általi szabad kiválasztása nem korlátozódhat kizárólag azokra a helyzetekre, amikor a biztosító úgy dönt, hogy külső jogi képviselőt kell igénybe venni. A Bíróság szerint a 87/344/EGK irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, hogy az a jogvédelmi biztosító, amely biztosítási szerződéseiben rögzíti, hogy a bírósági és közigazgatási eljárásokban főszabály szerint a biztosító munkavállalói nyújtanak jogi segítséget, azt is kikösse, hogy a biztosított által szabadon kiválasztott ügyvéd vagy jogi képviselő útján szolgáltatott jogi segítségnyújtással összefüggésben felmerülő költségeket csak akkor fedezi, ha úgy ítéli meg, hogy az ügy elintézését külső jogi képviselőre kell bízni. Ezen választ nem befolyásolja az, hogy a nemzeti jog értelmében a jogi képviselő a bírósági vagy közigazgatási eljárásban kötelező-e vagy sem.²⁵

Eltérő nyelvi változatok

A több nyelven elérhető uniós jogszabályok esetében nem ritka, hogy a különböző nyelvi változatok között kisebb-nagyobb nyelvi eltérések tapasztalhatók. A nyelvi eltéréssel érintett rendelkezés értelmezése során figyelembe veendő, hogy az uniós jog valamely több nyelven elérhető szövege egy vagy több nyelvi változatának tisztán szó szerinti értelmezése – a többi nyelvi változat kizárásával – nem élvezhet elsőbbséget, valamely rendelkezés szövegét kétség esetén nem lehet elszigetelten vizsgálni. A Bíróság szerint az uniós jogi rendelkezések egységes alkalmazásának szükségessége megköveteli, hogy azokat valamennyi nyelvi változat figyelembevételével, azok fényében értelmezzék, tekintettel azon szabályozás általános rendszerére és céljára is, amelynek az a részét képezi.²⁶

Példaként említhető a C-199/08. számú Eschig ügy, amelynek esetében a kérdést előterjesztő bíróság arra a kérdésre várt választ, hogy a 87/344/EGK irányelv (jogvédelmi biztosítási irányelv) 4. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a jogvédelmi biztosító fenntarthatja azt a jogot, hogy az összes érintett biztosított vonatkozásában saját maga válassza ki a jogi képviselőt, ha nagyszámú biztosított károsodik ugyanazon esemény következtében. A Bíróság rámutatott, a 87/344/EGK irányelv tizenegyedik preambulumbekzdése megerősíti, hogy a bírósági vagy közigazgatási eljárás keretében a jogi képviselő szabad kiválasztásának joga nem függ az érdekütközés bekövetkezésétől. Ebben a tekintetben a 87/344 irányelv/EGK említett preambulumbekzdésének német nyelvű változatában szereplő „und zwar immer” szavakat természetesen úgy is lehetne értelmezni, hogy azok a jogi képviselő szabad kiválasztásának jogát az érdekütközés bekövetkezéséhez kapcsolják. Ilyen értelmezésre azonban nem lehetne hivatkozni az irányelv 4. cikke (1) bekezdése a) pontja megszorító olvasatának alátámasztására. A különböző nyelvi változatok összehasonlításából az következik, hogy a jogi képviselő szabad kiválasztásának joga az érdekütközés bekövetkezésétől függetlenül valamennyi bírósági vagy közigazgatási eljárásban elismert. A bíróság arra is utalt, hogy az „und zwar immer” szavaknak nem adható olyan értelmezés, amelynek következtében a 87/344/EGK irányelv 4. cikke (1) bekezdése a) pontjának rendelkezései kiüresednének, mivel azok normatív tartalmát már átvette az irányelv 4. cikke (1) bekezdésnek b) pontja.²⁷

A jogszabály célja

Amint azt már jeleztük, a Bíróság gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez a szabályozás célkitűzései is figyelembe veendő, amelyek meghatározása során kiemelkedő jelentőséggel bírnak a jogszabály preambulumban foglaltak.

A 88/357/EGK irányelv (második életbiztosítási irányelv) 15. cikkének (1) bekezdése rögzítette, minden tagállam köteles előírni, hogy az a biztosított, aki az irányelv III. címében említett esetek valamelyikében egyéni életbiztosítási szerződést köt, a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatás kézhezvételétől számított 14 és 30 nap közötti határidőt

kapjon a szerződéstől való elállásra, s az elállás egyéb jogkövetkezményeit és feltételeit a 4. cikkben meghatározott szerződésre alkalmazandó jog írja elő, különös tekintettel arra a módra, ahogyan a biztosítottat a szerződés megkötéséről értesítik. A 92/96/EGK irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv) (23) preambulumbekzdése értelmében az egységes életbiztosítási piacon a fogyasztónak lehetősége lesz szélesebb és változatosabb körből szerződést választani, s ahhoz, hogy ennek a sokszínűségnek és növekvő versenynek az előnyeit teljes mértékben kihasználhassa, meg kell kapnia mindazt az információt, amely szükséges ahhoz, hogy az igényeinek leginkább megfelelő szerződést választhassa ki. Ez a tájékoztatási követelmény annál is fontosabb, mivel a kockázatvállalások tartama igen hosszú lehet. A preambulumbekzdés szerint ezért össze kell hangolni a minimális rendelkezéseket, hogy a fogyasztó világos és pontos tájékoztatást kapjon a neki ajánlott termékek alapvető jellemzőiről, valamint azon testületek adatairól, amelyekhez a szerződő felek, a biztosított személyek vagy a szerződések kedvezményezettjei panaszokkal fordulhatnak.

A C-209/12. számú Endress ügyben a Bíróság arra a kérdésre kereste a választ, hogy a 88/357/EGK irányelv (második életbiztosítási irányelv) 15. §-ának (1) bekezdése szerinti elállási jog gyakorlása – az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló nemzeti rendelkezés útján – abban az esetben is lehet-e az érintett biztosítási szerződés szerinti első biztosítási díj biztosított általi megfizetését követő egy évre korlátozni, ha az említett biztosítottat nem tájékoztatták ezen elállási jogáról. A Bíróság szerint a tagállamok jogosultak voltak az elállási jog gyakorlásának pontos módjára vonatkozó szabályok elfogadására, és ezek a módok a természetüknél fogva tartalmazhatták e jog bizonyos korlátozásait, mindazonáltal e szabályok elfogadása során a tagállamok kötelesek voltak ügyelni arra, hogy a második és harmadik életbiztosítási irányelv hatékony érvényesülése – ezen irányelvek célkitűzésének figyelembevételével – biztosított legyen. E két irányelv célkitűzését illetően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a harmadik életbiztosítási irányelv (23) preambulumbekzdése szerint az egységes életbiztosítási piacon a fogyasztónak lehetősége lesz szélesebb és változatosabb körből szerződést választani, és ahhoz, hogy ennek a sokszínűségnek és növekvő versenynek az előnyeit teljes mértékben kihasználhassa, a fogyasztónak meg kell kapnia mindazt az információt, amely szükséges ahhoz, hogy az igényeinek leginkább megfelelő szerződést választhassa ki, azzal, hogy ez a tájékoztatási követelmény annál is fontosabb, mivel a kockázatvállalások tartama igen hosszú lehet. A harmadik életbiztosítási irányelv (23) preambulumbekzdésében kimondott tájékoztatási célkitűzés elérése érdekében ezen irányelv 31. cikkének (1) bekezdése, együttes olvasatban a II. melléklet a.13. pontjával úgy rendelkezett, hogy legalább az elállási jog gyakorlásának módját közölni kell a biztosítottal, méghozzá a szerződés megkötése előtt. A harmadik életbiztosítási irányelv releváns rendelkezéseinek tehát mind a szerkezetéből, mind a szövegéből egyértelműen az következik a Bíróság szerint, hogy az annak biztosítására irányult, hogy a biztosított pontos tájékoztatást kapjon többek között az elállási jogáról. Ennélfogva a Bíróság megállapította, hogy a második és harmadik életbiztosítási irányelv által követett célkitűzések megvalósításával, következésképpen azok hatékony érvényesülésével ellentétes az a nemzeti rendelkezés, amely szerint a biztosítottnak a szerződéstől való elállási joga akkor is megszűnik, ha erről a jogról nem tájékoztatták.²⁸

A Bíróság több ügyben tért ki a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási irányelvek céljaira is, amint azt az alábbi példák mutatják:

- a 72/166/EGK irányelv (első gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) 3. cikke (1) bekezdésének,²⁹ a 84/5/EGK irányelv (második gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) 2. cikke (1) bekezdésének³⁰ és a 90/232/EGK irányelv (harmadik gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) 1. cikkének³¹ az a célja, hogy valamennyi gépjárműbalesetet szenvedett utas számára biztosítsák, hogy a kötelező felelősségbiztosítás megtérítse az őket ért kárt. Azt előírva, hogy a gépjármű-felelősségbiztosítás a gépjármű vezetője kivételével kiterjed valamennyi utas személyi sérülésével kapcsolatos felelősségre, a harmadik gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv 1. cikke egyedül a vezető és a többi utas között tesz megkülönböztetést. E tényező tekintetében a Bíróság azt állapította meg, hogy az első, a második és a harmadik gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv által követett, a károsult védelmére vonatkozó, a gépjármű-felelősségbiztosítási irányelvek által követett célkitűzés megköveteli, hogy a balesetben nem vezetőként, hanem utasként részt vevő gépjármű-tulajdonos jogi helyzete megegyezzen a balesetet szenvedő gépjármű többi utasával. Hasonlóképpen a Bíróság azt is megállapította, hogy e célkitűzéssel ellentétes az, hogy egy nemzeti szabályozás indokolatlanul leszűkítse a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás által fedezett utas fogalmát, kizárva ebből azokat a személyeket, akik a jármű nem személyszállításra tervezett és e célra fel nem szerelt részében utaztak,³²
- ugyan a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó irányelvek egyike sem határozza meg, hogy ezen irányelvek értelmében mit kell a „baleset”, a „kár”, a „forgalomban való részvétel” vagy a „gépjárművek használata” fogalma alatt érteni, azonban ezeket a fogalmakat az ezen irányelvek által követett, a gépjárművel okozott balesetek károsultjai védelmére, illetve a személyek és áruk mozgásának a belső piac megvalósítása céljából történő liberalizációjára irányuló kettős célkitűzés fényében kell értelmezni,³³
- a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási irányelvek preambulumból kitűnik, ezen irányelvek célja az, hogy egyrészt szabad mozgást biztosítsanak a rendszerint az Unió területén üzemben tartott járműveknek és utasaiknak, másrészt – függetlenül attól, hogy az Unión belül hol történt a baleset – hasonló elbánást biztosítsanak az ilyen járművek által okozott balesetek károsultjainak.³⁴ Ezzel összefüggésben kiemelendő, hogy az uniós szabályozásnak a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítások területén végbement fejlődése rámutat arra is, hogy az uniós jogalkotó folyamatosan biztosította és erősítette a gépjárművek által okozott balesetek áldozatainak védelmére irányuló célkitűzést.³⁵

Az uniós és a nemzeti szabályozás hatálya, az uniós szabályozásban szereplő kivételek értelmezése

Az előzetes döntés meghozatala során a Bíróság érdemben kétféle funkció végzésére jogosult: a jogkérdésben szereplő uniós jogi norma értelmezésére, illetve szűkebb körben a származtatott (másodlagos) uniós jogi normák érvényességének felülvizsgálatára. Ebből három

olyan hatásköri korlát következik, mely az előzetes döntéshozatal kezdeményezésekor feltett kérdéseket is befolyásolja:

- a Bíróság az uniós jogot nem alkalmazhatja az ügy tényeire,
- nem vizsgálhatja a belső jog és az uniós jog összeegyeztethetőségét, illetve
- nem értelmezheti a tagállam belső jogát.³⁶

Ez utóbbi kapcsán kiemelendő, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján megindított eljárás során a Bíróság és a kérdést előterjesztő bíróság hatásköre egyértelműen elkülönül,³⁷ a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti egyértelmű feladatmegosztás érvényesül, hiszen – a nemzeti bíróság által közölt tényállás alapján – kizárólag a Bíróság határozhat az uniós jogszabályok értelmezéséről és érvényességéről, míg a kérdést előterjesztő bíróság feladata a nemzeti jogszabály értelmezése.³⁸

A C-265/12. sz. Citroën Belux ügyben megállapította a Bíróság, hogy a 2005/29/EK irányelv főszabály szerint az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlataira vonatkozó szabályok teljes körű közösségi szintű harmonizációjára irányul, így a tagállamok nem fogadhatnak el az irányelvben foglaltaknál korlátozottabb intézkedéseket, még a magasabb szintű fogyasztóvédelem biztosítása érdekében sem. Mindazonáltal a 2005/29/EK irányelv „Az irányelv hatálya” című 3. cikkének (9) bekezdése³⁹ kivételt tesz a teljes harmonizáció célja alól többek között a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról szóló 2002/65/EK irányelv értelmében vett pénzügyi (és így többek között a biztosítási) szolgáltatások vonatkozásában.⁴⁰ A Bíróság szerint a 2005/29/EK irányelv (9) preambulumbekzdéséből⁴¹ következik, hogy a pénzügyi szolgáltatások összetettségük miatt fogva és a bennük rejlő komoly kockázatok miatt részletes előírásokat tesznek szükségessé, beleértve a kereskedőkre vonatkozó pozitív kötelezettségeket. Az is szerepel benne, hogy e szolgáltatások kapcsán a 2005/29/EK irányelv alkalmazása nem érinti a tagállamok azon jogát, hogy a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelmében meghaladják ezen irányelv rendelkezéseit. E rendelkezésnek megfelelően a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozóan a tagállamok megállapíthatnak olyan követelményeket, amelyek megszorítóbbak vagy szigorúbbak a 2005/29/EK irányelvben előírt követelményeknél. Az uniós jogalkotó szándéka arra irányul, hogy megahagyja a tagállamok arra vonatkozó hatáskörét, hogy maguk ítélhessék meg azt a korlátozó jellegűt, amelyet ezen intézkedéseknek adni kívánnak, és a tagállamok e tekintetben olyan mozgástérrel rendelkezzenek, amely a tilalom kimondásáig is terjedhet. Minderre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a 2005/29/EK 3. cikkének (9) bekezdésével nem ellentétes az olyan tagállami rendelkezés, amelynek értelmében – a jogszabályban taxatív jelleggel felsorolt esetek kivételével – általánosan tilos a fogyasztóknak tett valamennyi kapcsolt ajánlat, amennyiben azoknak legalább egy része pénzügyi szolgáltatás.⁴²

Az uniós jogszabályokban szereplő kivételek vonatkozásában emlékeztetünk rá, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében ezeket szigorúan kell értelmezni annak érdekében, hogy e kivételek az általános szabályokat ne fosszák meg tartalmuktól.⁴³ Ezt az elvet követte a Bíróság, amikor például kiemelte, hogy a 87/344/EGK irányelv (jogvédelmi biztosítási irányelv) 5. cikke felhatalmazza a tagállamokat, hogy mentességet adjanak az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének alkalmazása alól bizonyos, a közúti járművek használatából eredő ügyekben, azonban a jogi

képviselő szabad kiválasztásának joga alóli ezen kivételt megszorítóan kell értelmezni, amely azt is jelenti a Bíróság szerint, hogy az nem szolgálhat alapjául analógia útján való érvelésnek sem.⁴⁴

A fogyasztók védelmét szolgáló uniós jogi rendelkezésektől való eltérés értelmezése

Ugyancsak szigorúan kell értelmezni a fogyasztók védelmét szolgáló uniós jogi rendelkezésektől való eltéréseket,⁴⁵ így nem megengedett, hogy a rendelkezéseknek tág, a fogyasztói érdekek védelme szintjének csökkentését eredményező vagy erre alkalmas értelmezését tulajdonítsanak az e körbe tartozó rendelkezéseknek.

Szigorúan kell értelmezni a fogyasztók védelmét szolgáló uniós jogi rendelkezésektől való eltéréseket.

A Bíróság a 84/5/EGK tanácsi irányelv (második gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) 1. cikke (1) bekezdésének értelmezése kapcsán megállapította, hogy annak különböző nyelvi változatai alkalmazzák mind a „testi sérülés”, mind a „személyi sérülés” fogalmát, ezért ezen rendelkezés, illetve irányelv általános rendszerére és céljára kell támaszkodni. A Bíróság szerint e tekintetben egyrészt kiemelendő, hogy e fogalmak az „anyagi kár” fogalmát egészítik ki, másrészt emlékeztetni kell arra, hogy az említett rendelkezés és az irányelv különösen a károsultak védelmének erősítését célozza. Ilyen körülmények között a fogalmaknak tág értelmezését kell elfogadni. A szabályozás célját szem előtt tartva húzta alá a Bíróság például azt, hogy a személyi sérülések fogalmába tartozik minden olyan kár – amennyiben annak megtérítését a jogvita tekintetében alkalmazandó nemzeti jog a biztosított polgári jogi felelőssége alapján előírja –, amely a személy testi épségének sérelméből ered, ideértve mind a testi, mind a lelki szenvedéseket. Ennek megfelelően a 72/166/EGK irányelv (első gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv), a 84/5/EGK irányelv (második gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) és a 90/232/EGK irányelv (harmadik gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv) alapján a megtérítendő károk sorában szerepelnek azon nem vagyoni károk, amelyek megtérítését a jogvita tekintetében alkalmazandó nemzeti jog a biztosított polgári jogi felelőssége alapján írja elő.⁴⁶

Nem biztosítási tárgyú jogszabály rendelkezései értelmezésének figyelembevétele

Az uniós biztosítási jog évtizedek óta különös figyelmet szentel a szerződők, biztosítottak tájékoztatása kérdésének.⁴⁷ A 2009/138/EK irányelv (Szolvencia II) (79) preambulumbekzdése is kiemeli, hogy a biztosítás belső piacán a fogyasztók szélesebb és változatosabb körből választhatnak biztosítást. Annak érdekében, hogy a széles választék és a fokozott verseny minden előnyét ki tudják használni, a fogyasztókat a szerződés megkötése előtt és időtartama alatt minden szükséges információval el kell látni, hogy a szükségleteiknek leginkább megfelelő szerződést választhassák

Az elmúlt években a Bíróság több ítéletében értelmezte a biztosítót terhelő tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó uniós rendelkezéseket.⁴⁸ Az egyes rendelkezések értelmezése során ugyanakkor szerephez jut az analógia is,⁴⁹ így a biztosítási piacra irányadó rendelkezések értelmezése során jelentőséggel bírhatnak például a Bíróság által a más pénzügyi szervezeteket terhelő tájékoztatási kötelezettséggel összefüggésben meghozott ítéletek megállapításai. Ezen ítéletek közül külön is felhívjuk a figyelmet a C-449/13. számú CA Consumer Finance ügyben hozott, a hitelező tájékoztatási kötelezettségével kapcsolatos döntésre.

A fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében kellő időben, azt megelőzően, hogy a fogyasztót bármilyen hitelmegállapodás vagy ajánlat kötelezné, a hitelező és adott esetben a hitelközvetítő – a hitelező által felajánlott hitelfeltételek, valamint adott esetben a fogyasztó által kifejezett kívánságok és az általa nyújtott információk alapján – a fogyasztó rendelkezésére bocsátja a különböző ajánlatok összehasonlításához szükséges információkat annak érdekében, hogy a fogyasztó megalapozott döntést hozhasson a hitelmegállapodás esetleges megkötéséről. Ezeket az információkat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón, az ezen irányelv II. mellékletében foglalt „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatvány felhasználásával kell a fogyasztó rendelkezésére bocsátani. A hitelező az „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatvány átadásával teljesíti az ezen bekezdés, valamint a 2002/65/EK irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerinti tájékoztatási követelményeket. A 8. cikk (1) bekezdése alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a hitelmegállapodás megkötését megelőzően a hitelező az adott esetben a fogyasztótól kapott megfelelő információ és szükség esetén a vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján értékeli a fogyasztó hitelképességét. A (2) bekezdés előírja, a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ha a felek a hitelmegállapodás megkötését követően megállapodnak a teljes hitelösszeg megváltoztatásában, a hitelező köteles a fogyasztóval kapcsolatosan rendelkezésre álló pénzügyi információkat naprakésszé tenni, és a fogyasztó hitelképességét értékelni a teljes hitelösszeg jelentős mértékű növelését megelőzően.

A Bíróság ítéletének értelmében a tényleges érvényesülés elvét sértene, ha a 2008/48/EK irányelv 5. és 8. cikkében előírt kötelezettségek nem teljesítésének bizonyítása a fogyasztóra hárulna, mivel ő nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyek lehetővé tennék számára annak bizonyítását, hogy a hitelező egyfelől nem adta meg számára az ezen irányelv 5. cikkében előírt információkat, másfelől pedig nem ellenőrizte a hitelképességét. Ezzel szemben a 2008/48/EK irányelv által biztosított jogok tényleges érvényesülését az a nemzeti szabály biztosítja, amelynek értelmében a hitelező főszabály szerint a bíróság előtt köteles igazolni a szerződést megelőző kötelezettségek megfelelő teljesítését. Az ilyen szabály a fogyasztó védelmének biztosítására irányul, anélkül, hogy aránytalanul sértene a hitelezőnek a tisztességes eljáráshoz való jogát. A gondos hitelezőnek tudatában kell lennie annak, hogy őt milyen tájékoztatási, valamint felvilágosítási kötelezettség terheli a vonatkozó bizonyítékok összegyűjtésének és megőrzésének szükségességével kapcsolatban.

A Bíróság szerint a hitelmegállapodásba foglalt szabványzáradék nem sérti a 2008/48/EK irányelvben elismert jogok tényleges érvényesülését, amennyiben – a nemzeti jog értelmében – e záradék kizárólag azt foglalja magában, hogy a hitelfeltevő tanúsítja, hogy átadták részére az általános európai fogyasztói hiteltájékoztatót. A 2008/48/EK irányelv 22. cikkének (3) bekezdéséből következően ugyanakkor az ilyen záradék nem teheti lehetővé a hitelező számára, hogy megkerülje kötelezettségeit. Ily módon a szóban forgó szabványzáradéknak nincsen bizonyító ereje, azt a hitelezőnek meg kell erősítenie egy vagy több releváns bizonyítékkal. Egyébiránt a fogyasztótól a szerződés vagy a nemzeti jog nem vonhatja meg azt a jogot, hogy arra hivatkozzon, nem kapta meg ezt a nyomtatványt, illetve, hogy az nem teheti lehetővé a hitelező számára, hogy teljesítse a rá háruló, szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségeket. Ha az ilyen szabványzáradék a fogyasztó arra vonatkozó elismerését tartalmazza, hogy a hitelező maradéktalanul és megfelelő módon teljesítette a rá háruló, szerződéskötést megelőző kötelezettségeket, és ennek folytán a nemzeti jog szerint az említett kötelezettségek teljesítésére vonatkozó bizonyítási teher megfordulását eredményezi, az sértheti a 2008/48/EK irányelvben elismert jogok tényleges érvényesülését. A fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv rendelkezéseit úgy kell tehát értelmezni, hogy egyrészt azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a 2008/48/EK irányelv 5. és 8. cikkében előírt kötelezettségek nem teljesítésére vonatkozó bizonyítási teher a fogyasztóra hárul, másrészt azokkal ellentétes az, hogy egy szabványzáradék okán a bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a fogyasztó elismerte a hitelezőt terhelő, a szerződéskötést megelőző kötelezettségek maradéktalanul és megfelelő teljesítését, mivel e záradék ily módon az említett kötelezettségek teljesítésére vonatkozó bizonyítási teher megfordulását eredményezi, ami sértheti a 2008/48/EK irányelvben elismert jogok tényleges érvényesülését.⁵⁰

Az Európai Bíróság által a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv kapcsán hozott ítélet egyes megállapításai minden bizonnyal a biztosítókat a fogyasztók irányában terhelő tájékoztatási kötelezettség szabályait megállapító rendelkezések értelmezéséhez is hozzájárulhatnak, irányt mutatva a jogalkalmazók számára.

HIVATKOZÁSOK

- ¹ Lásd az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése körében hozott végzések elleni fellebbezések elbírálásáról és a kezdeményezési kötelezettségről szóló 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös véleményyt.
- ² Vö. pl. a C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 65-66. pontjában foglaltakkal. A Bíróság szerint a jogvédelmi biztosításról szóló 87/344/EGK irányelvnek nem célja a tagállamok jogvédelmi biztosítási szerződéseinek teljes harmonizálása, és a közösségi jog jelenlegi állapotában szabadon meghatározhatják az említett szerződésekre alkalmazandó szabályokat. A tagállamok azonban ezen a területen a közösségi jog és különösen a 87/344/EGK irányelv 4. cikkének tiszteletben tartásával kötelesek a hatásköreiket gyakorolni.
- ³ Lásd C-210/06. sz. Cartesio ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, EU:C:2008:723, 88. pont.
- ⁴ Az előzetes döntéshozatali eljárás szabályozásáról, céljáról lásd Osztoivits András (szerk.) (2011): Az Európai Unióról és az Európai Unió működéséről szóló szerződés magyarázata 3., CompLex Kiadó Jogi és Tartalomsszolgáltató Kft., Budapest, 2868. A Bíróságról részletesen lásd idem. 2865-3042.
- ⁵ dr. Osztoivits András (2011): Az Európai Unió jogvédelmi rendszerének dimenziói. Habilitációs kézirat, Győr, 25. http://www.google.hu/url?sa=t&rc=1&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fdoktiskjog.sze.hu%2Fdownloadmanager%2Fdownload%2Fnohtml%2F1%2Fid%2F2780%2Fm%2F3620&ei=CGhsVcPIK4KiygPrwY-LYCA&usq=AFQjCNFWoF_olff5ZkKMo3eWK_0d2qz9Xw&sig2=GGAZnhvLL5qV9rZvgh-rhg&bv=94455598.d.bGQ
- ⁶ A magyar bíróságok által kezdeményezett, lezárt előzetes döntéshozatali eljárásokról lásd a Kúria „Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai” elnevezésű joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleményét, Budapest, 2013. http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf
- ⁷ Ez került aláhúzásra pl. a C-32/11. sz. Allianz Hungaria Biztosító és társai ügyben 2013. március 14-én hozott ítélet, EU:C:2013:160, 20. pontjában. Lásd még a C-470/13. sz. Generali-Providencia Biztosító ügyben 2014. december 18-án hozott ítélet, EU:C:2014:2469, 23. pontját.
- ⁸ Lásd pl. C-567/13. sz. Baczó és Víznyiczai ügyben 2015. február 12-én hozott ítélet, EU:C:2015:88, 42. és 49. pont, C-169/14. sz. Sánchez Morcillo és Abril García ügyben 2014. július 17-én hozott ítélet, EU:C:2014:2099, 31. és 34. pont.
- ⁹ Vö. C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692, 41-42. pont, C-277/12. sz. Drozdovs ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:685, 33. és 53. pont, C-371/12. sz. Petillo ügyben 2014. január 23-án hozott ítélet, EU:C:2014:26, 30. és 32. pont.
- ¹⁰ C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146, 42. pont.
- ¹¹ A 85/577/EGK irányelv 3. cikke (2) bekezdésének d) pontja értelmében az irányelv nem alkalmazható biztosítási szerződések esetében. A 85/577/EGK irányelv helyébe lépett 2011/83/EU irányelv 3. cikke (3) bekezdésének d) pontja rögzíti, hogy az irányelv nem alkalmazandó azon szerződésekre, amelyek tárgya pénzügyi szolgáltatás. A 2. cikk 12. pontja szerint pénzügyi szolgáltatásnak minősül bármely banki, hitel-, biztosítási, magán-nyugdíjpénztári, befektetési vagy fizetéssel kapcsolatos szolgáltatás.
- ¹² C-166/11. sz. González Alonso ügyben 2012. március 1-jén hozott ítélet, EU:C:2012:119, 24-25., 29-32. és 34. pont.
- ¹³ C-51/13. sz. Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij ügyben 2015. április 29-én hozott ítélet, EU:C:2015:286, 22. pontja. Az adott ügyben 1999-ben a szerződő biztosítási szerződést kötött, amely szerződés egy „Rugalmasan biztosított befektetés” elnevezésű befektetés részét képezte. Olyan életbiztosításról volt szó, amelynek keretében a biztosítás záro időpontjában a felhalmozott tőkeérték nincs garantálva, hanem a befektetés eredményétől függ. Egyébiránt a biztosítási szerződés szerint a szerződés futamideje alatt a fix és garantált tőkeösszeget ki kell fizetni, ha a biztosított a szerződés lejártá előtt hal meg. A biztosítási szerződés alapján előre és időszakosan fizetendő az előzetesen megállapított összegű, „bruttó díj” megnevezésű díj. Ezt a díjat a biztosított által kiválasztott befektetési alapokba fektetik. Az így meghatározott értékből időszakonként levonják a költségeket, valamint az azokra foglalt, haláleseti kockázatot fedező díjakat. Az utóbbi díjak következképpen nem elkülönülten kerülnek figyelembevételre, hanem azok – az említett költségekhez hasonlóan – a bruttó díj szerves részét képezik. A biztosítási szerződés megkötése után jogvita alakult ki a biztosító és a szerződő között a biztosító által levont, haláleseti kockázat fedezésére vonatkozó költségek és díjak nagyságáról, illetve arról, hogy a biztosítási szerződés megkötése előtt a biztosító megfelelő tájékoztatást adott-e ezen költségekre és kockázati díjakra vonatkozóan, közölték-e vele a konkrét és/vagy abszolút költségekre, valamint azok felépítésére vonatkozó teljes áttekintést, illetve tájékoztatást. Ezek az információk nem tartoznak a 92/96/EGK irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv) II. mellékletében szereplő információk közé. Az eljáró holland bíróság szerint a biztosító azáltal, hogy a biztosítottak csak a költségek és a kockázati díjak hozamra gyakorolt hatására vonatkozó tájékoztatást adta meg, ugyan eleget tett a nemzeti jog tájékoztatási kötelezettséget megállapító rendelkezéseinek, de megsértette a holland jog

„szokásjogi és/vagy íratlan szabályait”, amelyek magukban foglalják a biztosító gondosságára, a szerződés-kötés előtti jóhiszeműsége, valamint az ésszerűsége és méltányosságra vonatkozó kötelezettséget. A Bíróság megállapítása szerint a 92/96/EGK irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv) 31. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha a belső jog általános elvei, így az alapügyben szóban forgó „szokásjogi és/vagy íratlan szabályok” alapján valamely biztosító köteles az ezen irányelv II. mellékletében felsorolt információkon kívül bizonyos további tájékoztatást adni a biztosítottaknak, feltéve, hogy a kért információk világosak, pontosak és a kötelezettségvállalás lényegi elemeinek tényleges megértéséhez szükségesek, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia (10-16. és 34. pont).

- ¹⁴ C-577/11. sz. DKV Belgium ügyben 2013. március 7-én hozott ítélet, EU:C:2013:146, 17., 20-22. és 48. pont.
- ¹⁵ C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692, 39-40. pont, C-277/12. sz. Drozdovs ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:685, 30-31. pont, C-371/12. sz. Petillo ügyben 2014. január 23-án hozott ítélet, EU:C:2014:26, 28-29. pont.
- ¹⁶ 4. cikk (1) A jogvédelmi biztosítási szerződés kifejezett módon elismeri, hogy a) amikor ügyvédet vagy a nemzeti jogszabályok értelmében megfelelő szakképzettséggel bíró egyéb személyt vesznek igénybe a biztosított személy érdekeinek védelme, képviselése vagy szolgálata érdekében valamely vizsgálatban vagy eljárásban, a biztosított személyt szabadon választhatja ki a kérdéses ügyvédet vagy egyéb személyt; b) a biztosított személy szabadon választhat ügyvédet, vagy elhatározása szerint, és amennyiben a nemzeti jogszabályok azt lehetővé teszik, bármely más megfelelő szakképzettséggel bíró személyt érdekei szolgálatára, érdekütközés esetén.
- ¹⁷ C-293/10. sz. Stark ügyben 2011. május 26-án hozott ítélet, EU:C:2011:355, 28-32. pont. A nemzeti bíróság a következő kérdést terjesztette elő: „Ügy kell-e értelmezni a 87/344/EGK irányelv 4. cikkének (1) bekezdését, hogy azzal ellentétes a VersVG 158k. §-ának (2) bekezdése, illetve az azon alapuló, a jogvédelmi biztosítást nyújtó biztosító általános biztosítási feltételeiben foglalt kikötés, amely szerint a biztosítási szerződésben kiköthető, hogy a biztosított bírósági vagy közigazgatási eljárásban történő képviselése csak olyan, képviselőre hivatásterületen jogosult személyeket választhat, akik a lefolytatandó bírósági vagy közigazgatási eljárásra első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkeznek irodával?” (22. pont).
- ¹⁸ Lásd pl. C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 38. pont, C-409/11. sz. Csonka és társai ügyben 2013. július 11-én hozott ítélet, EU:C:2013:512, 23. pont.
- ¹⁹ A Bíróság például megállapította, hogy a jogvédelmi biztosítással kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 1987. június 22-i 87/344/EGK tanácsi irányelv [Megjelent az Európai Unió Hivatalos Lapjában 2004. évi Különkiadásának 06. Letelepdedési jog és a szolgáltatásnyújtás szabadsága 01. kötetében (187. o.)]. Eredetileg megjelent az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában 1987. július 4-i, L 185. számában (77. o.)] 4. cikkének (1) bekezdése elismeri a biztosítottak jogi képviselő kiválasztására vonatkozó jogát, de az érdekütközések bekövetkezésének helyzeit kivéve ezt a jogot a bírósági vagy közigazgatási eljárásokra korlátozza. A „valamely” szó alkalmazása, valamint az „elismeri” ige kijelentő mód jelen idejű alakja jelzik ezen szabály általános hatályát és kötelező jellegét. C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 47. pont.
- ²⁰ Lásd pl. C-322/14. sz. El Majdoub ügyben 2015. május 21-én hozott ítélet, EU:C:2015:334, 35. pont.
- ²¹ A Bíróság például a jogvédelmi biztosításról szóló 87/344/EGK irányelv kapcsán megállapította, hogy a 4., 6. és 7. cikk egészéből kitűnik, az említett cikkeken a biztosítottak számára elismert jogok a biztosítottak érdekeinek széles körű védelmére irányulnak, és nem korlátozódnak azokra a helyzetekre, amelyekben érdekütközés következhet be. C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 45. pont, illetve a szabályozás belső összefüggéseit illetően lásd még az 51. pontot.
- ²² A jogvédelmi biztosítási irányelv értelmezése kapcsán a Bíróság utalt rá, hogy sem az Európai Bizottság eredeti irányelv javaslata, sem a többi előkészítő aktus nem utal arra, hogy a 87/344/EGK irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontjával a közösségi jogalkotó csak az érdekütközés megszüntetésére szolgáló kiegészítő eszközt kívánt létrehozni, és nem a jogi képviselő kiválasztásának önálló jogát. Eppen ellenkezőleg, ezen irányelv keletkezése arra enged következtetni, hogy fennmaradt annak eredeti célja – jöllehet a bírósági és közigazgatási eljárásokra korlátozottan –, amely cél valamennyi jogvédelmi biztosítás esetében a jogi képviselő szabad kiválasztásának az érdekütközés bekövetkezésétől független biztosítása. C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 57-58. pont.
- ²³ [...] mivel a jogvédelmi biztosítási fedezettel rendelkező személy érdeke azt jelenti, hogy a biztosított személynek képesnek kell lennie ügyvédet vagy a nemzeti jog szerint megfelelő szakképesítéssel rendelkező egyéb személyt választania bármely vizsgálat vagy bírósági eljárás esetén és bármikor, ha érdekütközés lép fel [...]
- ²⁴ Lásd a 16. lábjegyzetet.
- ²⁵ C-442/12. sz. Sneller ügyben 2013. november 7-én hozott ítélet, EU:C:2013:717, 22-23., 29. és 32. pont.

- ²⁶ Vö. C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 54. pont, C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692, 48. pont, C-277/12. sz. Drozdovs ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:685, 39. pont, C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146, 46. pont.
- ²⁷ C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 27. és 52-56. pont.
- ²⁸ C-209/12. sz. Endress ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet, EU:C:2013:864, 21-26. pont. Megjegyzendő, a Bíróság értelmezését nem befolyásolta az érintett biztosító azon előadása sem, hogy az ítélet több mint 108 millió 1995 és 2007 között kötött biztosítási szerződést érinthet, és hogy e szerződések értelmében hozzávetőleg 400 milliárd euró összegnek megfelelő biztosítási díj került megfizetésre. Maga az adott biztosító ebben az időszakban – állítása szerint – hozzávetőleg 9 millió ilyen típusú szerződést kötött, és hozzávetőleg 62 milliárd euró összegű díjat fizettek meg számára (lásd az ítélet 34. pontját).
- ²⁹ 3. cikk (1) A 4. cikk értelmében minden tagállam időben megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy a saját területén nyilvántartásba vett gépjárművek rendelkeznek gépjármű-felelősségbiztosítással. A fedezett felelősség mértékét és a fedezet feltételeit ezen intézkedések alapján kell meghatározni.
- ³⁰ 2. cikk (1) Valamennyi tagállam megtesz minden szükséges intézkedést, amely garantálja, hogy bármely törvényi rendelkezést vagy bármely szerződési záradékot, amely a 72/166/EGK irányelv 3. cikke (1) bekezdésének megfelelően kiállított biztosítási kötvényben szerepel, és amely kizárja a biztosítás köréből azokat az eseteket, amikor a gépjárművet olyan személy vezeti, aki ezen tevékenységhez nem rendelkezik kifejezett vagy hallgatlagos engedéllyel, vagy nem rendelkezik az adott gépjármű vezetésére feljogosító jogosítvánnyal, vagy megszegte az adott gépjármű műszaki állapotára és biztonságosságára vonatkozó, törvény által megszabott műszaki előírásokat, a 72/166/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában érvénytelennek tekintsenek olyan harmadik fél kárigényének vonatkozásában, aki balesetet szenvedett el. Mindazonáltal az első francia bekezdésben említett rendelkezés vagy előírás felhasználható olyan személyek ellenében, akik saját akaratukból szálltak be a gépjárműbe, amely a kárt vagy a sérülést okozta, amennyiben a biztosító bizonyítani tudja, hogy tudomásuk volt arról, hogy a gépjármű lopott volt. A tagállamoknak lehetőségük van rá – a saját területükön történő balesetek esetében – hogy ne alkalmazzák az első albekezdésben szereplő rendelkezést, amennyiben és amilyen mértékben az elszenvedett kárért a kárvallozt személy egy társadalombiztosítási szervtől kártérítést kaphat.
- ³¹ 1. cikk A 84/5/EGK irányelv 2. cikke (1) bekezdésének második albekezdésének sérelme nélkül, a 72/166/EGK irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében említett biztosítás a gépjármű vezetője kivételével kiterjed valamennyi utasnak a gépjármű-használatból eredő személyi sérülésével kapcsolatos felelősségére. A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak annak biztosítása érdekében, hogy bármely jogszabályi rendelkezés vagy a biztosítási kötvényben található szerződéses kikötés, amely az ilyen fedezetből azon az alapon zár ki egy utast, hogy tudta vagy tudnia kellett volna, hogy a vezető alkohol vagy más kábító anyag befolyása alatt állt a baleset idején, semmisnek tekintendő az ilyen utas kárigénye tekintetében. Ezen irányelv alkalmazásában a „gépjármű” fogalmát a 72/166/EGK irányelv 1. cikke határozza meg.
- ³² Lásd C-442/10. sz. Churchill Insurance ügyben 2011. december 1-jén hozott ítélet, EU:C:2011:799, 29-30. pont és az ott hivatkozott joggyakorlat.
- ³³ C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146, 48-49. pont.
- ³⁴ Lásd pl. C-442/10. sz. Churchill Insurance ügyben 2011. december 1-jén hozott ítélet, EU:C:2011:799, 27. pont, C-409/11. sz. Csonka és társai ügyben 2013. július 11-én hozott ítélet, EU:C:2013:512, 26. pont, C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692, 37. pont, C-277/12. sz. Drozdovs ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:685, 28. pont, C-371/12. sz. Petillo ügyben 2014. január 23-án hozott ítélet, EU:C:2014:26, 26. pont, C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146, 50. pont. A két hivatkozott irányelv helyébe lépett a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.
- ³⁵ C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146, 52. pont.
- ³⁶ Ezt emelte ki a Kúria „Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai” elnevezésű joggyakorlat-elemző csoportja összefoglaló véleményében, Budapest, 2013. 7. http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf
- ³⁷ C-442/10. sz. Churchill Insurance ügyben 2011. december 1-jén hozott ítélet, EU:C:2011:799, 22. pont.
- ³⁸ C-209/12. sz. Endress ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet, EU:C:2013:864, 19. pont.
- ³⁹ 3. cikk (9) A 2002/65/EK irányelvben meghatározott „pénzügyi szolgáltatások”-ra és az ingatlanokra vonatkozóan a tagállamok megállapíthatnak olyan követelményeket, amelyek megszorítóbbak vagy szigorúbbak ezen irányelvnél az általa közelített területen.

- ⁴⁰ A 2002/65/EK irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében pénzügyi szolgáltatásnak minősül „bármely banki, hitel-, biztosítási, magán-nyugdíjpénztári, befektetési vagy fizetéssel kapcsolatos szolgáltatás.
- ⁴¹ (9) [...] A pénzügyi szolgáltatások és az ingatlantulajdon – összetettségükön fogva és a bennük rejlő komoly kockázatok miatt – részletes előírásokat tesznek szükségessé, beleértve a kereskedőkre vonatkozó pozitív kötelezettségeket. Ezért a pénzügyi szolgáltatások és az ingatlantulajdon területén ez az irányelv nem érinti a tagállamok azon jogát, hogy a fogyasztóik gazdasági érdekeinek védelmében meghaladják ezen irányelv rendelkezéseit. [...]
- ⁴² C-265/12. sz. Citroën Belux ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet, EU:C:2013:498, 20-28. pont.
- ⁴³ C-6/14. sz. Wucher Helicopter ügyben 2015. február 26-án hozott ítélet, EU:C:2015:122, 24. pont.
- ⁴⁴ C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538, 59. pont.
- ⁴⁵ C-166/11. sz. González Alonso ügyben 2012. március 1-jén hozott ítélet, EU:C:2012:119, 26. pont.
- ⁴⁶ C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692, 47., 49-50. pont.
- ⁴⁷ Lásd különösen az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosításra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 73/239/EGK irányelv, valamint a 88/357/EGK irányelv módosításáról (harmadik nem-életbiztosítási irányelv) szóló 1992. június 18-i 92/49/EGK tanácsi irányelv 31. cikkét, az életbiztosításról szóló 2002. november 5-i 2002/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 35-36. cikkét, a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyapoklásáról szóló 2009. november 25-i 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (Solvencia II) 183-186. cikkét.
- ⁴⁸ Pl. C-209/12. sz. Endress ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet, EU:C:2013:864, C-51/13. sz. Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij ügyben 2015. április 29-én hozott ítélet, EU:C:2015:286.
- ⁴⁹ Vö. pl. C-96/14. sz. Van Hove ügyben 2015. április 23-án hozott ítélet, EU:C:2015:262, 41. pontjával, a C-169/14. sz. Sánchez Morcillo és Abril García ügyben 2014. július 17-én hozott ítélet, EU:C:2014:2099, 46. pontjával, illetve a C-322/14. sz. El Majdoub ügyben 2015. május 21-én hozott ítélet, EU:C:2015:334, 25. pontjával.
- ⁵⁰ C-449/13. sz. CA Consumer Finance ügyben 2014. december 18-án hozott ítélet, EU:C:2014:2464, 25-32. pont. Felhívjuk a figyelmet az ítélet azon megállapításaira is, amelyek szerint a 2008/48/EK irányelv 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, hogy a fogyasztó hitelképességének értékelése kizárólag az utóbbi által nyújtott információk alapján történik, azzal a feltétellel, hogy ezek az információk megfelelőek, és a fogyasztó pusztán nyilatkozatait igazoló dokumentumok támasztják alá, másrészt úgy, hogy az nem írja elő a hitelező számára, hogy szisztematikusan ellenőrizze a fogyasztó által nyújtott információkat. A 2008/48/EK irányelv 5. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy bár azzal nem ellentétes az, hogy a hitelező a fogyasztó számára ez utóbbi pénzügyi helyzetének és igényeinek értékelését megelőzően nyújt megfelelő felvilágosítást, mégis megtörténhet, hogy a fogyasztó hitelképességének értékelése szükségessé teheti a megfelelő felvilágosítás kiigazítását, amely felvilágosítást a fogyasztóval megfelelő időn belül, a hitelmegállapodás megkötését megelőzően kell közölni, anélkül azonban, hogy azt valamely külön iratba kellene foglalni.

IRODALOMJEGYZÉK

- A Kúria „Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai” elnevezésű joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye, Budapest, 2013.
http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf
- Osztovits András (2011): Az Európai Unió jogvédelmi rendszerének dimenziói. Habilitációs kézirat, Győr, 25.
http://www.google.hu/url?sa=t&rcct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F2F-doktiskjog.sze.hu%2Fdownloadmanager%2Fdownload%2Fnohtml%2F1%2Fid%2F2780%2Fm%2F3620&ei=CGhs-VcPIK4KiygPrwYLYCA&usq=AFQjCNFWoF_olff5ZkKMo3eWK_0d2qz9Xw&sig2=GGAZnhvLL5qV9rZvgh-rhg&bv-m=bv.94455598,d.bGQ
- Osztovits András (szerk.) (2011): Az Európai Unióról és az Európai Unió működéséről szóló szerződés magyarázata 3., CompLex Kiadó Jogi és Tartalomszolgáltató Kft., Budapest
- Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése körében hozott végzések elleni fellebbezések elbírálásáról és a kezdeményezési kötelezettségről 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös vélemény.

HIVATKOZOTT ÍTÉLETEK

- C-210/06. sz. Cartesio ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, EU:C:2008:723
- C-199/08. sz. Eschig ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet, EU:C:2009:538
- C-293/10. sz. Stark ügyben 2011. május 26-án hozott ítélet, EU:C:2011:355
- C-442/10. sz. Churchill Insurance ügyben 2011. december 1-jén hozott ítélet, EU:C:2011:799
- C-32/11. sz. Allianz Hungária Biztosító és társai ügyben 2013. március 14-én hozott ítélet, EU:C:2013:160
- C-166/11. sz. González Alonso ügyben 2012. március 1-jén hozott ítélet, EU:C:2012:119
- C-409/11. sz. Csonka és társai ügyben 2013. július 11-én hozott ítélet, EU:C:2013:512
- C-577/11. sz. DKV Belgium ügyben 2013. március 7-én hozott ítélet, EU:C:2013:146
- C-22/12. sz. Haasová ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:692
- C-209/12. sz. Endress ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet, EU:C:2013:864
- C-265/12. sz. Citroën Belux ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet, EU:C:2013:498
- C-277/12. sz. Drozdovs ügyben 2013. október 24-én hozott ítélet, EU:C:2013:685
- C-371/12. sz. Pettilo ügyben 2014. január 23-án hozott ítélet, EU:C:2014:26
- C-442/12. sz. Sneller ügyben 2013. november 7-én hozott ítélet, EU:C:2013:717
- C-51/13. sz. Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij ügyben 2015. április 29-én hozott ítélet, EU:C:2015:286
- C-162/13. sz. Vnuk ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet, EU:C:2014:2146
- C-449/13. sz. CA Consumer Finance ügyben 2014. december 18-án hozott ítélet, EU:C:2014:2464,
- C-470/13. sz. Generali-Providencia Biztosító ügyben 2014. december 18-án hozott ítélet, EU:C:2014:2469
- C-567/13. sz. Baczó és Vizsnyiczai ügyben 2015. február 12-én hozott ítélet, EU:C:2015:88
- C-6/14. sz. Wucher Helicopter ügyben 2015. február 26-án hozott ítélet, EU:C:2015:122
- C-96/14. sz. Van Hove ügyben 2015. április 23-án hozott ítélet, EU:C:2015:262
- C-169/14. sz. Sánchez Morcillo és Abril García ügyben 2014. július 17-én hozott ítélet, EU:C:2014:2099
- C-322/14. sz. El Majdoub ügyben 2015. május 21-én hozott ítélet, EU:C:2015:334

HIVATKOZOTT IRÁNYELVEK

- a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra és a biztosítási kötelezettség ellenőrzésére vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1972. április 24-i 72/166/EGK tanácsi irányelv (első gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv)
- az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosítási tevékenység megkezdésére és gyakorlására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 1973. július 24-i 73/239/EGK tanácsi irányelv (első nem-életbiztosítási irányelv)
- a közvetlen életbiztosítási tevékenységek megkezdésére és gyakorlására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 1979. március 5-i 79/267/EGK tanácsi irányelv (első életbiztosítási irányelv)
- a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1983. december 30-i 84/5/EGK tanácsi irányelv (második gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv)
- az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 1985. december 20-i 85/577/EGK irányelv a jogvédelmi biztosítással kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 1987. június 22-i 87/344/EGK tanácsi irányelv
- az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosításokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 73/239/EGK irányelv módosításáról szóló 1988. június 22-i 88/357/EGK tanácsi irányelv (második nem-életbiztosítási irányelv)
- a 92/96/EGK tanácsi irányelvvvel módosított, a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 79/267/EGK irányelv módosításáról szóló, 1990. november 8-i 90/619/EGK tanácsi irányelv (második életbiztosítási irányelv)
- a gépjármű-használattal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 1990. május 14-i 90/232/EGK irányelv (harmadik gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv)
- a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, valamint a 79/267/EGK és a 90/619/EGK irányelv módosításáról szóló 1992. november 8-i 92/96/EGK tanácsi irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv)
- a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló 2002. szeptember 23-i 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv
- az életbiztosításról szóló 2002. november 5-i 2002/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv
- a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv
- a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről szóló 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv
- a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról szóló 2009. november 25-i 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (Szolvenca II)
- a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről szóló 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv